

**ВПЛИВ ЗАКОНОДАВЧИХ ГЕНДЕРНИХ КВОТ НА
ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Потіха Оксана Богданівна

ORCID ID: 0000-0001-6302-9394

кандидат істор. наук, доцент кафедри українознавства і філософії

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя;

Щигельська Галина Остапівна

ORCID ID: 0000-0002-2926-2288

кандидат істор. наук, доцент, доцент кафедри українознавства і філософії

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя;

Габрусєва Наталія Валеріївна

ORCID ID: 0000-0003-1229-4766

аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка,

асистент кафедри українознавства і філософії

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Україна

Законодавче гендерне квотування в Україні має свої особливості. Вперше законодавчо закріплена гендерна квота була ухвалена в 2015 р. в Законі України «Про місцеві вибори» у розмірі 30% жінок у виборчому списку кандидатів [1]. Загалом, норма закону носила неімперативний характер, оскільки жодних санкцій за її недотримання не передбачалося. Саме це, очевидно, й стало підставою ігнорування цієї норми окремими політичними партіями –

суб'єктами виборчого процесу. У новому Виборчому кодексі України, ухваленому 19 грудня 2019 року, законодавцем були враховані недоліки механізму гендерного квотування та закріплено ще 2 важливі норми такі як: мандат на місце та санкції за невиконання квоти. Так, відповідно до частини дев'ятої статті 219 на місцевих виборах рад різних рівнів та територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше «під час формування єдиного та територіальних виборчих списків організація партії повинна забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі) ...з кількістю кандидатів у депутати, яка не є кратною п'яти, до останніх у списку кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі до списку» [2]. Дотриманню встановленої гендерної квоти на етапі висування зобов'язує і частина перша статті 230, відповідно до якої «порушення встановленого цим Кодексом порядку висування кандидатів» [2] є підставою для відмови у реєстрації кандидатів у депутати. Таким чином, законодавчо закріплена гендерна квота набула обов'язкового характеру.

Вплив запровадження законодавчих гендерних квот на представництво жінок в органах місцевого самоврядування можна виявити на основі гендерного аналізу місцевих рад різних рівнів, починаючи з 2010 р., коли гендерне квотування було відсутнім у виборчому законодавстві; продовжуючи 2015 р. коли воно вперше було введено, однак носило неімперативний характер; та закінчуючи результатами місцевих виборів 25 жовтня 2020 р., під час яких, відповідно до нового Виборчого кодексу, гендерні квоти стали обов'язковою нормою на етапі висування (табл. 1).

Таблиця 1.

Представництво жінок у радах різних рівнів у динаміці

Дата проведення місцевих	Обласні ради	Районні ради	Міські ради	Селищні ради	Сільські ради
--------------------------	--------------	--------------	-------------	--------------	---------------

виборів					
31 жовтня 2010	12%	23%	28%	46%	51%
25 жовтня 2015	15%	24%	29%	46%	56%
25 жовтня 2020	28%	34%	33%	38%	41%
Різниця	+16%	+11%	+5%	-8%	-10%

дані сформовано з [3, 4]

Як демонструє Таблиця 1, частка жіночого представництва за останнє десятиліття найсуттєвіше зросла (+16%) на найвищому адміністративному рівні, хоча назагал ще не досягла так званої «критичної меншості» 30%. На 11% збільшилася кількість жінок-депутаток у складі районних рад, загалом склавши 34%, а також на 5% збільшилося депутаток у міських радах, де загальний відсоток по Україні сягнув 33. Натомість, у селищних та сільських радах ми спостерігаємо низхідну динаміку: відсоток жінок скоротився протягом десятиліття на 8 у селищних радах, та на 10 у сільських радах, що, однак, не завадило зберегти провідні позиції найвищого показника жіночого представництва порівняно з місцевими радами вищих рівнів.

Зважаючи на те, що в результаті децентралізації області залишилися єдиними адміністративними одиницями, що не зазнали територіальних та кількісних змін, здійснимо більш ґрунтовний порівняльний аналіз динаміки представництва жінок в обласних радах України у 2015 р. та 2020 р. За результатами моніторингу офіційного веб-порталу Центральної виборчої комісії [3] можна стверджувати, що частка жіночого представництва зросла у всіх без винятку обласних радах України. Найнижчий показник збільшення кількості депутаток – 1,5% зафіксовано у Сумській області, де частка жінок в обласній раді становить 23,4%. Найбільше представництво жінок зросло в Одеській і Житомирській обласних радах, в яких різниця у порівнянні з результатами виборів 2015 р. становить відповідно 17,9% та 17,2%. Більш як на 15% жінки поповнили депутатські ряди у Волинській, Запорізькій та Черкаській обласних радах. В одинадцяти областях України відсоток жінок в обласних радах зріс у діапазоні від 10% до 15%. Однак, слід зауважити, що

більше 30% усього складу депутатського корпусу досягнуто лише у Запорізькій (34,5), Хмельницькій (34,4), Миколаївській (31,3%) та Дніпропетровській (30,8%) обласних радах [5].

Висновки. Таким чином, закріплення гендерних квот у виборчому законодавстві України та застосування адміністративних механізмів їх дотримання, безумовно, має позитивний вплив у напрямку встановлення гендерного балансу в представницьких органах місцевого самоврядування. За результатами місцевих виборів 2020 р. й гендерного аналізу новообраних рад, можна стверджувати, що застосування гендерних квот виявилось найбільш ефективним на виборах у місцевих радах, де кількість виборців складає 10 тисяч і більше, тобто вибори відбувалися за системою пропорційного представництва з чітко встановленим порядком розміщення кандидатів у виборчих списках та передбаченими санкціями за недотримання гендерного паритету. Результатом законодавчих гендерних нововведень у 2020 р. стало збільшення частки представництва жінок порівняно з 2015 р. в обласних радах на 13%, у районних радах на 10% та міських радах на 4%.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. (2015). Закон України «Про місцеві вибори». Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>.
2. Верховна Рада України. (2020). Виборчий кодекс України. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
3. Центральна виборча комісія. (2020). Веб-відображення інформаційно-аналітичної системи “Місцеві вибори”. Вилучено з: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001.html>.
4. Інформаційно-аналітичний центр «RATING Pro». (2015). Аналіз демографічної структури місцевих рад-2015. Вилучено з: <https://www.prostir.ua/?news=analiz-demohrafichnoji-struktury-mistsevyh-rad-2015>

5. Щигельська, Г. О., Потіха, О. Б. & Чоп Т. О. (2021) *Легітимація та ефективність гендерних квот в Україні*. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Актуальні дослідження правової та історичної науки" (вип. 29). Тернопіль, ст. 33–36.